

Chování spotřebitele: užitečnost a poptávka

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah tématu

- Užitek a celkový užitek
- Mezní užitek, zákon klesajícího mezního užitku, spotřebitelský přebytek
- Obětovaná příležitost a vyrovnání mezních užitků
- Poptávka spotřebitele a vyrovnání mezních užitků – kardinalistický a ordinalistický přístup
- Zákon klesající poptávky, poptávka v krátkém a dlouhém období, elasticita poptávky, změny poptávky

Užitek a celkový užitek

- Jedním ze základních úkolů ekonomie je pochopení chování spotřebitele
- Proč je spotřebitel při určitém množství zboží na trhu ochoten zaplatit právě určitou cenu
- Užitek (U)
- Celkový užitek (TU)
- Platí, že s růstem množství spotřebovaného statku roste TU ??

Mezní užitek, zákon klesajícího mezního užitku, spotřebitelský přebytek

- Mezní užitek (MU) je přírůstek užitku, který přináší poslední přidaná jednotka statku
- Mezní – dodatečný, marginální, další
- MU je kategorie přírůstková, vyjadřuje o kolik se zvýší celková užitek, jestliže se množství spotřebovaného statku zvýší o jednotku
- MU je částka, kterou je ochoten spotřebitel vynaložit na nákup další (dodatečné) jednotky zboží
- MU závisí na
  - naléhavosti potřeby
  - disponibilním množstvím toho kterého zboží

Mezní užitek, zákon klesajícího mezního užitku, spotřebitelský přebytek

- $MU = \Delta TU / \Delta Q$
- **Zákon klesajícího mezního užitku:**
každá další jednotka spotřebovávaného statku nám přináší nižší mezní užitek
- Rozdíl mezi TU a MU
- Spotřebitelský přebytek – rozdíl mezi celkovým užitkem statku a částkou, kterou za něj spotřebitel zaplatí

Obětovaná příležitost a vyrovnání mezních užitků

- **Rovnováha spotřebitele:**

1) nakupuje jeden statek

$$\mathbf{MU=P}$$

- $MU > P$ - uspokojení potřeb z další jednotky statku je vyšší než jsou náklady na její pořízení, je ochoten za tuto jednotku zaplatit více než je jeho cena, tzn. že další jednotku koupí a celkový nákup tohoto statku zvýší
- $MU < P$ - nákup jednotek tohoto statku bude omezovat, dá přednost jiným statkům

- 2) nakupuje více statků
- $MU_x/P_x = MU_y/P_y = \dots = MU_n/P_n$
- platí podmínka, že MU spotřebovávaných statků ve vztahu k jejich cenám rovnají.

Poptávka spotřebitele a vyrovnání mezních užitků – kardinalistický a ordinalistický přístup

- Princip obnovování rovnováhy spotřebitele
- Co je poptávka? (d) (D)
- Křivka poptávky je v postatě totožná s křivkou MU
- Zákon klesající poptávky

Kardinalistické odvození poptávky

- Užitek je měřitelný!!!
- **Kardinalistické odvození individuální poptávky - d**
vrátit se k podmínce rovnováhy $MU = P$
- pokud $\uparrow P$ za jednotku statku, pak $MU < P$ a aby spotřebitel zůstal v rovnováze, snižuje jím poptávané množství
- **!!! Dle tohoto vzorce chování lze říci, že křivka poptávky je totožná s křivkou mezního užitku (měřeného v peněžních jednotkách) !!!**

Ordinalistické odvození poptávky

- Užitek není měřitelný
- Spotřebitel nedokáže ocenit hodnoty užitku (ať v penězích nebo jinak)
- Spotřebitel dokáže říci, který statek nebo kombinace statků má pro něj vyšší užitek než jiný statek (jiná kombinace), ale nedokáže říci o kolik – preference
- Pro zjištění optima spotřebitele se používá indifferenční analýza

Pro zjištění optima spotřebitele se používá indifferenční analýza

- **IC** = taková kombinace statků X a Y , přinášející spotřebiteli stejný užitek.
- **BL** = rozpočtové omezení spotřebitele (linie příjmu)

- Indiferenční křivka (IC)
- Vlastnosti IC
  - křivky se nikdy neprotínají
  - vzdálenější od počátku přinášejí vyšší užitek
  - jsou konvexní a klesající – s růstem množství X klesá množství Y a naopak
  - poměr, ve kterém jsou zboží spotřebitelem nahrazována je MRS (= mezní míra substituce)

- $MRS = \Delta Y / \Delta X = MU_x / MU_y$
- **BL** = zobrazuje všechny dostupné kombinace spotřebovávaných statků z hlediska příjmu (při daných cenách)
- $I = P_x X + P_y Y$
- - je to klesající přímka, sklon je dán poměrem cen P_x a P_y
- **Pro BL platí:** že poměr, ve kterém jsou statky zaměňovány závisí pouze na cenách, tedy: $\Delta Y / \Delta X = P_x / P_y$

- **Optimum spotřebitele:**

spotřebitel se s daným rozpočtovým omezením snaží dosáhnout co nejvyšší IC.

Zákon klesající poptávky, poptávka v krátkém a dlouhém období, elasticita poptávky, změny poptávky

Změna ceny statku vede k substitučnímu a důchodovému efektu:

- **důchodový efekt** – je-li důchod konstantní, mohou spotřebitelé při vyšších cenách kupovat méně statku a naopak
- **substituční efekt** – při zvýšení ceny statku může nakupovat spotřebitel méně statku a nakupuje statky jiné (substituuje je jinými statky)

- **Cenová elasticita poptávky** je pojem pomocí něhož měříme o kolik se změní poptávané množství, když cena se změní o 1%
- $E_D = 1$ jednoprocentní změna ceny (P) vyvolá stejnou změnu poptávaného množství (Q) = jednotkově elastická poptávka
- $E_D > 1$ jednoprocentní změna ceny (P) vyvolá větší jako jednoprocentní změnu poptávaného množství (Q) = elastická poptávka

- $E_D < 1$ jednoprocentní změna ceny (P) vyvolá menší jak jednoprocentní změnu poptávaného množství (Q) = neelastická poptávka
- $E_D = \infty$ dokonale elastická poptávka
- $E_D = 0$ dokonale neelastická poptávka

Výpočet elasticity

$$\text{Price elasticity of demand} = \frac{(Q_2 - Q_1) / [(Q_2 + Q_1) / 2]}{(P_2 - P_1) / [(P_2 + P_1) / 2]}$$

Změny individuální poptávky (d)

- Změna důchodu spotřebitele
- Změna preferencí spotřebitele
- Změna ceny komplementu
- Změna ceny substitutu

Tržní poptávka (D)

- **tržní poptávka D** = součet všech individuálních poptávek po daném statku

Poptávka v krátkém a dlouhém období

- Zvýšení ceny vede spotřebitele ke snížení poptávaného množství v krátkém období méně a v dlouhém období více
- Důvod?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

